

ΘΕΜΑ 12ο
(ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, Πανηγυρικός 19 – 22)

Ἐχρῆν μὲν οὖν καὶ τοὺς ἄλλους ἐντεῦθεν ἄρχεσθαι καὶ μὴ πρότερον περὶ τῶν ὁμολο-
 γουμένων συμβουλεύειν, πρὶν περὶ τῶν ἀμφισβητούμενων ἡμᾶς ἐδίδαξαν· ἐμοὶ δ' οὖν
 ἀμφοτέρων ἕνεκα προσήκει περὶ ταῦτα ποιήσασθαι τὴν πλείστην διατριβὴν, μάλιστα
 μὲν ἵνα προὔργου τι γένηται καὶ παυσάμενοι τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς φιλονικίας κοινῆ
 5 τοῖς βαρβάροις πολεμήσωμεν, εἰ δὲ τοῦτ' ἐστὶν ἀδύνατον, ἵνα δηλώσω τοὺς ἐμποδῶν
 ὄντας τῇ τῶν Ἑλλήνων εὐδαιμονία, καὶ πᾶσι γένηται φανερόν ὅτι καὶ πρότερον ἢ
 πόλις ἡμῶν δικαίως τῆς θαλάττης ἦρξεν καὶ νῦν οὐκ ἀδίκως ἀμφισβητεῖ τῆς ἡγεμο-
 νίας. Τοῦτο μὲν γὰρ εἰ δεῖ τούτους ἐφ' ἐκάστῳ τιμᾶσθαι τῶν ἔργων τοὺς ἐμπειροτά-
 10 τους ὄντας καὶ μεγίστην δύναμιν ἔχοντας, ἀναμφισβητήτως ἡμῖν προσήκει τὴν ἡγε-
 μονίαν ἀπολαβεῖν, ἥνπερ πρότερον ἐτυγχάνομεν ἔχοντες· οὐδεὶς γὰρ ἂν ἑτέραν
 πόλιν ἐπιδείξειεν τοσοῦτον ἐν τῷ πολέμῳ τῷ κατὰ γῆν ὑπερέχουσαν, ὅσον τὴν ἡμετέ-
 ραν ἐν τοῖς κινδύνοις τοῖς κατὰ θάλατταν διαφέρουσαν. Τοῦτο δ' εἴ τινες ταύτην
 μὲν μὴ νομίζουσιν δικαίαν εἶναι τὴν κρίσιν, ἀλλὰ πολλὰς τὰς μεταβολὰς γίνεσθαι,
 τὰς γὰρ δυναστείας οὐδέποτε τοῖς αὐτοῖς παραμένειν, ἀξιοῦσιν δὲ τὴν ἡγεμονίαν
 15 ἔχειν ὥσπερ ἄλλο τι γέρας ἢ τοὺς πρώτους τυχόντας ταύτης τῆς τιμῆς ἢ τοὺς πλεί-
 στων ἀγαθῶν αἰτίους τοῖς Ἑλλησιν ὄντας, ἡγοῦμαι καὶ τούτους εἶναι μεθ' ἡμῶν.

ΣΧΟΛΙΑ

- 1 **τοὺς ἄλλους ἄρχεσθαι:** το ἀπαρέμφ. εἶναι υποκ. στο ἀπρόσωπο ρ., καὶ ἡ ἐναρθρῆ αιτιατικὴ τῆς ἀντωνυμίας εἶναι το υποκ. του ἀπαρεμφ. **καὶ μὴ:** προσέξτε ὅτι το 'καὶ μὴ' δεν συντάσσεται με την λέξη που ἀκολουθεῖ, ἀλλὰ με το ἀπαρέμφατο 'συμβουλεύειν'. **περὶ τῶν ὁμολογουμένων:** ἐμπρόθετος προσδ. τῆς ἀναφορᾶς με πρόθεση καὶ ἐναρθρῆ μτχ. ως οὐσιαστικό.
- 2 **συμβουλεύειν:** ὅ,τι καὶ το 'ἄρχεσθαι'. **πρὶν...ἐδίδαξαν:** δευτερεύουσα χρονικὴ πρόταση. **ἐμοὶ:** δοτικὴ προσωπικὴ με το ἀπρόσωπο 'προσῆκει'.
- 3 **ἀμφοτέρων ἕνεκα:** ἀναστροφή τῆς προθέσεως ἀντὶ 'ἕνεκα ἀμφοτέρων'.
- 4 **ἵνα προὔργου τι γένηται:** τελικὴ ἐπιρρηματικὴ πρόταση με υποτακτικὴ. **προὔργου:** ἐμπρόθετος προσδιορισμὸς ἀντὶ 'πρὸ ἔργου' καὶ δηλώνει σκοπὸ. Μεταφράζεται ως 'για ὄφελος, για κέρδος'. **παυσάμενοι:** συνημμένη μτχ. ἀορίστου, ἐπιρρηματικὴ, τροπικὴ. Ἡ ἐννοια του προτερόχρονου φυσικὰ καὶ ὑπάρχει, ἀλλὰ του 'τρόπου' εἶναι πιο σημαντικὴ στο ρ. 'πολεμήσωμεν', διότι δεν μας πληροφορεῖ το 'πότε', ἀλλὰ το 'πῶς'. **τῆς...φιλονικίας:** ἡ γενικὴ συντάσσεται με την μτχ. ως ἀντικείμενο. **κοινῆ:** 'μαζί, ἀπό κοινοῦ', ἐπιρρηματικὴ δοτικὴ. **τοῖς βαρβάροις:** συντάσσεται με το 'πολεμήσωμεν'. **πολεμήσωμεν:** εἶναι ἡ δευτέρη τελικὴ πρόταση, ἡ ὁποία συνδέεται με την προηγούμενη ἐπίσης τελικὴ με το 'καί'.

- 5 **εἰ δὲ τοῦτ' ἔστιν ἀδύνατον:** υποθετική πρόταση με οριστική για το πραγματικό, με απόδοση την τελική πρόταση που ακολουθεί. **τοὺς...ὄντας:** έναρθρη μτχ. ως ουσιαστικό είναι αντικείμενο στο ρ. 'δηλώσω'. **ἐμποδῶν:** επίρρημα που σημαίνει 'ὡς ἐμπόδιον' 'ἐμποδῶν εἰμί βρῖσκομαι ὡς ἐμπόδιον'.
- 6 **τῇ τῶν Ἑλλήνων εὐδαιμονία:** η έναρθρη δοτική συντάσσεται με την προηγούμενη έναρθρη μτχ. ως αντικείμενο της 'ἐμποδῶν εἰμί τινί ἐμποδίζω κάποιον'. Η ενδιάμεση γενική είναι υποκειμενική. **καί.. γένηται:** τρίτη στην σειρά τελική πρόταση κι αυτή συνδεδεμένη με την προηγούμενη επίσης τελική με τον 'καί'. **φανερὸν:** κατηγορούμενο. **ὅτι...ἤρξεν καὶ...ἀμφισβητεῖ:** δυο ειδικές προτάσεις ως υποκείμενα στο απρόσωπο ρ. 'γένηται'.
- 7 **τῆς θαλάττης:** αντικείμενο στο 'ἤρξεν'. **τῆς ἡγεμονίας:** αντικείμενο στο ρ. 'ἀμφισβητεῖ'. Το ρ. έχει τις εξής δυο συχνότερες συντάξεις και ερμηνείες (i) 'ἀμφισβητῶ τινί (:πρόσωπο) = διαφωνῶ με κάποιον', (ii) 'ἀμφισβητῶ τινός (:πράγμα) = διεκδικῶ κάτι'.
- 8 **Τοῦτο μὲν:** αν στην αρχή μιας περιόδου δείτε την αντωνυμία 'τοῦτο μὲν', πριν προσπαθήσετε να την συντάξετε στην πρόταση της δίνοντάς της ένα συντακτικό ρόλο υποκειμένου ή αντικειμένου, τρέξτε το κείμενο λίγο πιο κάτω. Κι αν δείτε να υπάρχει ένα 'τοῦτο δέ', τότε σκεφτείτε ότι αυτά τα δύο ανταποκρίνονται μεταξύ τους ως επιρρηματικές αιτιατικές με την λογική του 'κατὰ πρῶτον ~ κατὰ δευτερον' ή 'αφ' ενός ~ αφ' ετέρου', ως αιτιατικές της αναφοράς. Αυτό ακριβώς συμβαίνει εδώ. **εἰ δεῖ:** δευτερεύουσα υποθετική πρόταση με οριστική για το πραγματικό, με απόδοση το ρ. 'προσῆκει'. **τούτους:** υποκείμενο στο ακόλουθο απαρέμφατο. **ἐφ' ἑκάστῳ:** εμπρ. προσδ. του σκοπού. **τιμᾶσθαι:** υποκείμενο στο απρόσωπο 'δεῖ'. **τῶν ἔργων:** συντάσσεται με το 'ἐκάστῳ' ως γενική διαιρετική.
- 9 **τοὺς ἐμπειροτάτους ὄντας:** η έναρθρη μτχ. ως ουσιαστικό λειτουργεί ως επεξήγηση στην αντων. 'τούτους', και το ενδιάμεσο επίθετο είναι κατηγορούμενο. Όμως επειδή βρίσκεται και ανάμεσα σε άρθρο και όνομα, είναι και σε θέση επιθετικού προσδιορισμού. **καὶ μεγίστην δύναμιν ἔχοντας:** η μτχ. θεωρείται έναρθρη, καθώς συνδέεται με την προηγούμενη που είναι έναρθρη, με τον 'καί', και έχει τον ίδιο συντ. ρόλο μ' εκείνη. Το ενδιάμεσο ουσιαστικό είναι αντικ. της μτχ., και το επίθετο είναι επιθετικός προσδιορισμός.
- 10 **τὴν ἡγεμονίαν ἀπολαβεῖν:** το απαρέμφατο είναι υποκ. στο απρόσωπο ρ. 'προσῆκει', και το ουσιαστικό σε αιτιατική είναι αντικείμενό του. **ἦνπερ πρότερον ἐτυγχάνομεν ἔχοντες:** αναφορική επιθετική πρόταση με οριστική. Η αναφορική αντωνυμία είναι αντικ. στην μτχ. 'ἔχοντες', η οποία είναι άναρθρη, συνημμένη, κατηγορηματική. **ἄν:** είναι δυνητικό και συντάσσεται με το ακόλουθο ρ. 'ἐπιδείξειεν' ως δυνητική ευκτική που δηλώνει το δυνατόν στο παρόν – μέλλον.
- 11 **πόλιν:** αντικείμενο στο ρ. **τοσοῦτον...ὑπερέχουσιν:** η μτχ. είναι άναρθρη, συνημμένη στο 'πόλιν', και συντακτικά λειτουργεί ως κατηγορηματική μτχ. (ὄχι βέβαια επιθετικός προσδιορισμός, γιατί η μετάφραση δεν είναι « κανείς δεν μπορεί να δείξει μία πόλη η οποία υπερέχει τόσο πολύ» αλλά « κανείς δεν μπορεί να δείξει μία πόλη η οποία να υπερέχει τόσο πολύ»). Η αιτιατική της αντωνυμίας είναι επιρρηματική, και δηλώνει το ποσόν. **ὅσον...διαφέρουσιν:** δευτερεύουσα αναφορική επιρρηματική πρόταση του ποσού. Δεν εμφανίζει ρ., αλλά εννοείται το προηγούμενο: «ὅσον <ἄν ἐπιδείξειεν> τὴν ἡμετέραν...». **ὅσον:** αιτιατική επιρρ. του ποσού. **τὴν ἡμετέραν:** ενν. 'πόλιν', αντικ. στο ενν. ρ.
- 12 **ἐν τοῖς κινδύνοις:** εμπρόθετος προσδιορισμός, που συντάσσεται με το ρ. που ακολουθεί, και δηλώνει την αναφορά, το 'κατά τι', 'διαφέρω ἔν τινι υπερέχω σε κάτι'. **τοῖς κατὰ θάλατταν:** το άρθρο σε δοτική πτώση συντάσσεται με το ενν. 'κινδύνοις', και ολόκληρο 'ἐν κατὰ θάλατταν κινδύνοις' λειτουργεί ως επεξήγηση στο προηγούμενο 'κινδύνοις'. **διαφέρουσιν:** ίδια ακριβώς μτ.χ την 'ὑπερέχουσιν'. **Τοῦτο δ':** ίδιο με το προηγούμενο ως αιτιατική της αναφοράς. **εἰ ...νομίζουσιν:** υποθετική πρόταση με οριστική για το πραγματικό. Προσέξτε πόσο μακριά βρίσκεται το

- ρ. της απόδοσης, που είναι το 'ήγοῦμαι, 16'. **ταύτην:** συντάσσεται με το 'τὴν κρίσιν' ως επιθετικός προσδιορισμός.
- 13 δικαίαν εἶναι τὴν κρίσιν:** το απαρέμφατο είναι αντικ. στο ρ. Η έναρθρη αιτιατική ουσιαστικού είναι το υποκείμενο του απαρεμφάτου. Το άναρθρο επίθετο είναι κατηγορούμενο. **ἀλλὰ πολλὰς τὰς μεταβολὰς γίγνεσθαι:** Προσέξτε ότι ο σύνδεσμος 'ἀλλὰ' δεν συντάσσεται με το 'πολλὰς' που είναι εμπρός του, αλλά με το απαρέμφατο 'γίγνεσθαι', καθώς συνδέει αντιθετικά αυτό με το προηγούμενο 'εἶναι', όποτε το 'γίγνεσθαι' είναι κι αυτό αντικ. στο 'νομίζουσιν'. Η έναρθρη αιτιατική του ουσιαστικού είναι υποκείμενο στο απαρέμφατο, και το άναρθρο επίθετο είναι κατηγορούμενο του αποτελέσματος (δεν ενν. «γίνονται πολλές μεταβολές», ούτε «οι μεταβολές γίνονται πολλές», αλλά «οι μεταβολές γίνονται ώστε να είναι πολλές», που σημαίνει ότι υπάρχει μια σταδιακή ανάπτυξη μέσα στον χρόνο).
- 14 τὰς γὰρ δυναστείας οὐδέποτε τοῖς αὐτοῖς παραμένειν:** με βάση την μορφολογία της περιόδου αυτής πρέπει να καταλάβετε ότι και η σύνταξη είναι ίδια, δηλ. το απαρέμφατο 'παραμένειν' είναι ό,τι και το προηγούμενο· η έναρθρη αιτιατική πληθυντικού είναι υποκ. στο απαρέμφατο· η έναρθρη δοτική της αντωνυμίας είναι επιρρηματική και δηλώνει το 'πλησίον' 'παραμένω τινί παραμένω κοντά σε κάποιον'. **ἀξιοῦσιν δὲ τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν:** προσέξτε εδώ ότι μετά το ρ. 'ἀξιοῦσιν' υπάρχει το 'δὲ', που σημαίνει ότι το ρ. αυτό πρέπει να συνδέεται με ένα προηγούμενο με το οποίο θα είναι 'παράλληλο' συντακτικά, και το μόνο που υπάρχει προηγουμένως είναι το 'νομίζουσιν', δηλ. η πρόταση αυτή είναι επίσης υποθετική καθώς ενν. πάλι ο 'εἰ' με την ίδια απόδοση, το ρ. 'ήγοῦμαι'.
- 15 ὥσπερ ἄλλο τι γέρας:** δευτερεύουσα αναφορική επιρρ. παραβολική πρόταση χωρίς ρ., που όμως ενν. το 'ἔχουσιν' από το προηγούμενο απαρέμφατο 'ἔχειν'. Η αιτιατική 'γέρας' είναι αντικείμενο, και οι δυο αντωνυμίες είναι επιθ. προσδ. **ἢ τοὺς...τυχόντας... ἢ τοὺς...ὄντας:** παρατηρήστε ότι η μορφολογία, όποτε και η σύνταξη, εδώ είναι ίδια. Ἔχουμε δυο έναρθρες μτχχ. ως ουσιαστικά, που συνδέονται με τον διαζευκτικό 'ἢ'. Είναι σε αιτιατική πτώση και συντάσσονται με το απαρέμφατο 'ἔχειν' ως υποκείμενα. **πρώτους:** επιρρηματικό κατηγορούμενο που δηλώνει σειρά. **ταύτης τῆς τιμῆς:** η έναρθρη γενική είναι αντικ. στην μτχ. 'τυχόντας', και η αντων. είναι επιθ. προσδ.
- 16 πλείστων ἀγαθῶν:** το 'ἀγαθῶν' συντάσσεται με το 'αἰτίους' ως γενική της αιτίας, ενώ το 'πλείστων' είναι επιθ. προσδ. **αἰτίους τοῖς Ἑλλῆσιν:** το επίθετο είναι κατηγορούμενο στην μτχ. 'όντας', και η έναρθρη δοτική είναι προσωπική. **ήγοῦμαι καὶ τούτους εἶναι μεθ' ἡμῶν:** το ρ. 'ήγοῦμαι' είναι η απόδοση των δυο πιο πριν υποθετικών προτάσεων ('εἰ τινὲς νομίζουσιν' & 'εἰ τινὲς ἀξιοῦσιν'). Το απαρέμφατο 'εἶναι' είναι αντικ. στο ρ., η αντωνυμία 'τούτους' είναι υποκ. του απαρεμφ., και ο εμπρόθετος δηλώνει το πλησίον.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Έπρεπε και οι άλλοι ομιλητές από εδώ να ξεκινήσουν, και να μη δίνουν πιο μπροστά συμβουλές για όσα είναι συμφωνημένα, πριν μας διδάξουν για όσα πράγματα διαφωνούμε. Σε εμένα όμως ταιριάζει για δυο λόγους να κάνω το μεγαλύτερο μέρος αυτής της έρευνας, κυρίως όμως για να υπάρξει ένα όφελος, και με το να σταματήσουμε τον μεταξύ μας ανταγωνισμό, από κοινού να αντιμετωπίσουμε τους βαρβάρους, κι αν αυτό είναι αδύνατον, για να φανερώσω εκείνους που στέκονται εμπόδιο στην ευτυχία των Ελλήνων, και για να γίνει φανερό σε όλους ότι και στο παρελθόν η πόλη μας με απόλυτα δίκαιο τρόπο κυριάρχησε στην θάλασσα, και πως τώρα δεν έχει άδικο που διεκδικεί την ηγεμονία. Κατά πρώτον, αν πρέπει αυτοί να τιμώνται για κάθε μία από τις πράξεις, δηλ. εκείνοι που είναι οι πιο έμπειροι και έχουν την μεγαλύτερη δύναμη, τότε χωρίς αμφισβήτηση ταιριάζει σε μας να πάρουμε την ηγεμονία, την οποίαν συνέβαινε να είχαμε και στο παρελθόν. Διότι κανείς δεν είναι δυνατόν να παρουσιάσει στον κόσμο άλλη πόλη που να υπερέχει τόσο πολύ στον πόλεμο, όσο την δική μας να πόλη να υπερέχει στις στρατιωτικές επιχειρήσεις στην θάλασσα. Κατά δεύτερον, αν κάποιος δεν θεωρούν αυτήν την εκτίμηση δίκαιη, αλλά ότι οι μεταβολές συμβαίνουν έτσι ώστε να είναι πολλές, και ότι οι δυναστείες ποτέ δεν παραμένουν στα ίδια πρόσωπα, κι αν επίσης προβάλλουν την αξίωση να έχουν την ηγεμονία σαν κάποιο άλλο βραβείο ή εκείνοι που πέτυχαν αυτήν την τιμητική διάκριση πρώτοι, ή εκείνοι που είναι υπαίτιοι για πολλές αγαθοεργίες στους Έλληνες, τότε πιστεύω ότι και αυτοί οι άνθρωποι είναι μαζί μας.